

Alijeteti i alteriteti draganičkog govora

Šebetić, Krunoslav

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:537467>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

Krunoslav Šebetić

Alijeteti i alteriteti draganićkog govora

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2015

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

Krunoslav Šebetić

Matični broj: 0009058862

Alijeteti i alteriteti u govoru Draganića

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost
Mentor: dr. sc. Silvana Vranić

Karlovac, 2015

KLJUČNE RIJEČI

*kajkavsko narječje, plješevičkoprigorski dijalekt, draganički govor, alijeteti, alteriteti,
fonologija, morfologija* *Sažetak*

TABALICA SADRŽAJA

1	Sažetak.....	5
2	Uvod.....	7
3	Kajkavsko narječje.....	9
3.1	Klasifikacija kajkavskog narječja.....	10
3.2	Kajkavska akcentuacija.....	11
3.3	Kajkavski vokalizam.....	12
3.4	Kajkavski konsonantizam.....	14
4	Fonologija draganićkog govora.....	15
4.1	Kontinuante poluglasa i jata (prva kajkavska jednadžba).....	15
4.2	Kontinuanta slogotvornog l i stražnjeg nazala (druga kajkavska jednadžba).....	16
4.3	Akcentuacija.....	19
5	Morfologija draganićkoga govora.....	20
5.1	Imenice.....	20
5.2	Pridjevi.....	24
5.3	Zamjenice.....	26
5.4	Glagoli.....	26
6	Zaključak.....	30

1 Sažetak

U ovom se radu na temelju snimljenog oglada govora žele prikazati alijetne i alteritetne značajke govora Draganića, mjesta u blizini rijeke Kupe udaljenog petnaestak kilometara od Karlovca (južno), otprilike isto toliko od Ozlja i Krašića (zapadno) te desetak od Jastrebarskog (sjeverno). Tako se Draganić, prema Karti kajkavskog narječja Mije Lončarića iz knjige *Kajkavsko narječje* (1996., 200. str.) draganićki je govor dio plješevičkoprigorskog dijalekta kajkavskog narječja što će se pokušati prikazati na usporedbe literature o povijesnom razvoju hrvatskoga jezika, kajkavskog narječja općenito te plješevičkoprigorskog dijalekta i snimljenog oglada govora u trajanju od 25 min i 18 sek. Ispitanik je bio Petar Ivančak, rođen 1923. godine.

U prvom, uvodnom, nabrojane su značajke prema svojim razlikovnim ulogama, u tom su djelu ukratko objašnjeni pojmovi alijet i alteritet. upravo oni presudni za svrstavanja kojega govora u određeni dijalekt unutar istog narječja.

Sljedeće je poglavlje naslovljeno *Kajkavsko narječje* u kojem će se dati kratak pregled osnovnih značajki kajkavskog narječja (povijesni razvoj, proučavanja kaj. narječja kroz povijest, alijetne i alteritetne značajke bez obzira javljaju li se u draganićkom govoru i sl.).

Nakon općenitog prikaza kajkavskog narječja, prikazat će se plješevičkoprigorski dijalekt i njegove alijetne i alteritetne značajke. Značajke prikazane u ovom poglavlju temelje se na govoru snimljenom u sklopu terenskog istraživanja. Unutar se tog poglavlja govori o fonologiji draganićkog govora (vokalizam, konsonantizam i akcentuacija), ali i morfologiji draganićkog

govora, ali samo onoliko koliko je obuhvaćala tema rada (alijeteti i alteriteti draganićkog govora).

U *Zaključaku* se daje sinteza prethodnih dijelova; u njemu se s obzirom na snimljeni govor i podataka iz literature objašnjava zašto je draganićki govor doista i dio plješevičkoprigorskog dijalekta kajkavskog narječja.

Na samom se kraju nalaze prilozi koji se sastoje od zapisanog snimljenog govora te karta kajkavskog narječja Mije Lončarića.

2 Uvod

Često jedan jezik ima cijeli niz zajedničkih izoglosa s nekim drugim jezikom. No dvjema ih zasebnim jedinicama ne čini ono slično nego ono različito, ono što je specifično za pojedini jezik i kao značajka ne pojavljuje se u drugome jeziku. Stoga se može zaključiti da postoje značajke višega razlikovnog ranga – one koje su karakteristične isključivo za jedan sustav, ali postoje i značajke nižega razlikovnog ranga – one koje su zajedničke većem broju sustava.

Isto se može primijeniti i unutar jednog jezika. Hrvatski jezik uključuje tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. Ta se narječja međusobno razlikuju, čine zasebne sustave, ali isto tako i dijele neke slične osobitosti.

Alijeteti su značajke najvišeg (razlikovnog) ranga, definiraju zasebne sustave (narječja), po njima se i kajkavsko i štokavsko i čakavsko narječje razlikuju od ostala dva. Očiti su primjeri alijetetnih značajki upitno-odnosne zamjenice *što*, *kaj* i *ča*; prva je izrazita (alijetetna) značajka štokavskog narječja, druga kajkavskog, a treća čakavskog. Iako se koja od navedenih upitno-odnosnih zamjenica može čuti i u kojem drugom narječju, uglavnom se radi o sociolingvističkom utjecaju: novoštokavac *će*, došavši na kajkavsko ili čakavsko područje, relativno brzo preuzeti *kaj* ili *ča*, ali *će* zadržati novoštokavski naglasak i druge štokavske alijetete. Vjerojatno je tomu tako zbog toga što je leksička razina najpodložnija promjenama i drugim utjecajima (za razliku od fonološke).

Alteriteti su razlikovne značajke koje ne definiraju zasebne sustave, jedna alteritetna značajka može biti svojstvena dvama narječjima hrvatskog jezika i njih razlikovati od trećega, a mogu biti zajedničke i dijelovima svih triju narječja. Alteritetne značajke svjedoče o povezanosti podsustava hrvatskog

jezika u sustav hrvatskog jezika. Primjer su alteritetnih značajki relacijski morfemi za dativ, lokativ i instrumental množine: -an, -ah, -am/-ami, ali nulti nastavak za genitiv množine: G mn. *žen*, *koz*... Ti su relacijski morfemi tipični za čakavske i arhajičnije kajkavske govore (ponekad se javljaju i u štokavskom narječju).

Još su nižeg razlikovnog ranga arealne značajke. Arealne se značajke javljaju u govorima na određenom geografskom području bez obzira na dijalekte i narječja kojima tim govori pripadaju; ponekad se radi i o različitim jezicima. Primjer je arealne značajke zamjena završnog *l* u *ɥ* (*bil* > *bi ɥ*), zatim zamjena *l* sa *j*: *bolje* > *boje* i sl.

O tima će se trima tipovima značajki govoriti u ovom radu na primjeru snimljenoga oglada govora Draganića s ciljem da se dokaže njegova pripadnost u prvom redu kajkavskom narječju, a onda i plješivičkoprigorskomu dijalektu.

3 Kajkavsko narječje

Kajkavsko je narječje kao idiom srednjojužnoslavenskog dijasistema moguće prepoznati već u zapisima iz 12. st. Dekretum je Ivana Pergošića djelo koje već sadrži razmišljanja o kajkavštini, prvo u potpunosti sačuvano kajkavsko djelo [Lončarić, 1996: 1].

Prva se kajkavska leksikografska djela pojavljuju u 17. st. Njemački leksikograf Magiser u poliglotski rječnik iz 1603. uvodi neke kajkavske riječi, Juraj Habelić 1670. stvara Dikcionar u kojemu kajkavske riječi tumači latinskima. Zatim pavlin Ivan Belostenec sastavlja Gazofilacij, najopsežnije djelo kajkavske leksikografije u dva dijela – latinsko-hrvatski i (manji) hrvatsko-latinski dio. [Lončarić, 1996: 2]

Prvu kajkavsku gramatiku (*gramatica croatica*) nije pisao kajkavac, već ju je sastavio Johannes Christophorus de Jordan, savjetnik Kraljevske Češke. Prva kajkavska gramatika koju je napisao Hrvat, ona je Ivan Vitković 1779., ali je ostala u rukopisu. Prema njoj je Ignac Kristijanović sastavio svoju, tiskanu 1837. [Lončarić, 1996: 3]

Polovicom 19. st. počinje razdoblje znanstvenog i svjesnog proučavanja hrvatskih dijalekata (tada je je još kajkavski književni jezik živ iako je utjecaj štokavštine sve značajniji). [Lončarić, 1996: 4]

U to se doba počelo raspravljati o sličnosti kajkavštine (hrvatski jezik) sa slovenskim jezikom, brojni su jezikoslovci tako dovodili u pitanje pripadnost kajkavskog narječja hrvatskom jeziku. To je pitanje riješio Zvonimir Junković u Jeziku Antuna Vramca gdje konstatira da je kajkavsko narječje otpočetak dio

hrvatskog jezika, a srodnos sa slovenskim govorima proizlazi iz njihova zajedničkog (zapadnojužnoslavenskog) prajezika. [Lončarić, 1996: 3 – 13]

3.1 Klasifikacija kajkavskog narječja

Aleksandar je Belić kajkavštinu dijelio na sjeverozapadni ili zagorski dio koji za štokavsko *ć* i *đ* imaju glasove *č* i *j*: *noč*, *meja*. Istočni kajkavski govori imaju glasove *č* i *đ*, a jugozapadni (ili prigorski) govori imaju *ć* i *j*. [Brozović, 1988: 91]

Kajkavske je govore s aspekta akcentuacije proučavao Stjepan Ivšić. Ivšić je došao do zaključka da kajkavština u nekim gramatičkim i tvorbenim kategorijama posjeduje nove metatonijske akcente (osnovna kajkavska akcentuacija). S obzirom na tu činjenicu kajkavske govore dijeli na konzervativne i revolucionarne. Revolucionarni govori posjeduju metatoniju (promjena vrste naglaska: uzlasnost ~ silaznost, duljina ~ kraćina) i metataksu (promjena mjesta naglaska). Podjela na ova dva tipa govora izvršena je prema metatonijskom cirkumfleksu. Konzervativni govori čuvaju staro mjesto naglaska i metatonija nije obavezna u svim govorima. [Lončarić, 1996: 289]

Dalibor Brozović podijelio je kajkavske govore na temelju Belićeve i Ivšićeve klasifikacije i izdvojio sljedeće dijalekate kajkavskog narječja: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, donjosutlanski i goranski. Unatoč osnovnoj kajkavskoj akcentuaciji, dio govora više nema naglasak na kraju riječi. [Brozović, 1988: 92]

M. Lončarić dijeli kajkavsko narječje na petnaest dijalekata: [Lončarić, 1996: 146]

- 1.1 središnjozagorski
- 2.1 samoborski
- 3.1 varaždinsko-ludbreški
- 4.1 međimurski
- 5.1 gornjosutlanski

- 6.1 plješivičkoprigorski
- 7.1 turopoljski
- 8.1 vukomeričko-pokupski
- 9.1 donjolonjski
- 10.1 sjevernomoslavački
- 11.1 gornjolonjski
- 12.1 glogovničko-bilogorski
- 13.1 (birovsko)podravski
- 14.1 goranski
- 15.1 donjosutlanski

3.2 Kajkavska akcentuacija

Kao što je već bilo spomenuto, Stjepan Ivšić je na temelju suvremenog stanja rekonstruirao ishodišni kajkavski prozodijski sustav. U tom je izostavio gorskokotarske govore jer je njihov razvoj uglavnom odstupao od osnovnog kajkavskog razvoja. [Lončarić, 1993: 137]

Opće kajkavsku akcentuaciju ne čine jedinice kojih nema u drugim slavenskim jezicima, posebnost je opće kajkavske akcentuacije u specifičnom rasporedu općeslavenskih i zapadnojužnoslavenskih procesa, i to praslavenskog ("čakavskog", "hrvatskog") akuta i novog praslavenskog cirkumfleksa. O formiranju se opće kajkavske akcentuacije može govoriti od 10. st., a upravo se tada i slovenski jezik odvajaju od ostatka zapadnojužnoslavenskog prajezika. [Lončarić, 1993: 137]

Osnovni se inventar sastoji od tri naglasne jedinice: kratkog silaznog naglasaka, dugog silaznog naglasaka te dugog naglasaka uzlaznog tipa.

Kajkavski je izgovor nešto labaviji no što je to slučaj sa štokavskim ili čakavskim pa su kajkavski nenaglašeni vokali skloniji reduciranju, a kratki (ako su i izvorno bili kratki) skloniji su duljenjima. [Ivšić, 1996: 49]

Unutar kajkavskog narječja govori se o devet naglasnih sustava koje je na temelju mjesta naglaska, kvantitete i opreke po uzlaznosti (i silaznosti) moguće podijeliti u pet skupina [Lončarić, 1978: 109 – 110]:

1. četrnaest sustava u kojima su zastupljene sve tri prozodijske značajke (tu su još dvije podskupine: prva s jednim poznatim sustavom u kojem postoji opreka po kretanju tona i u kratkom slogu i druga s trinaest sustava u kojima je ta opreka zastupljena samo u dugome slogu)
2. dva sustava s fonološkim mjestom naglaska i kvantitetom
3. jedan sustav s fonološkom kvantitetom i tonom
4. jedan sustav s fonološko kvantitetom
5. jedan sustav s fonološkim mjesnim naglaskom

3.3 Kajkavski vokalizam

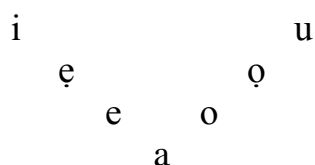
"Ne može se pretpostaviti poseban kajkavski sustav koji bi u čemu bio drugačiji od polaznoga općehrvatskoga sustava, a da se iz njega mogu izvesti vokalizmi svih kajkavskih dijelova" [Lončarić, 1994: 115], odnosno ishodišni kajkavski sustav jednak je ishodišnom (staro)hrvatskom sustavu i M. Lončarić ga prikazuje ovako:

i	u
ě	
e	o
ə	
a	

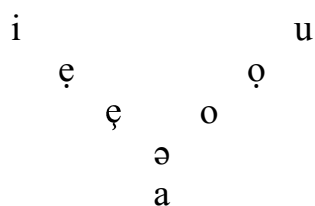
Vokal *ɛ* bio je vokal prednjeg niza, a *ɔ* je vokal stražnjeg niza. Nazali su se počeli poistovjećivati s ostalim vokalima već u 10. stoljeću, a izjednačavanje nije provedeno odmah jer su se kontinuantne nazala mogle ostvarivati na širokom području vokalskog trokuta: *ɔ* se mogao realizirati između *u* i *o*, a *ɛ* se mogao ostvarivati između *e* i *a* [Moguš, 2010: 37 – 39]. Još je moguće pretpostaviti i izjednačavanje *ɛ* i *e* sa otvorenim *e* (*ɛ*). Mijenja se i *ě*, u kajkavštini se može pretpostaviti da je jat dao zatvoreno *e* (*ɛ*), a u nekim se govorima mogao ostvarivati i diftonški kao *je* [Lončarić, 1994: 116].

Slogotvorno *r* (*r*) može vršiti funkciju vokala, a isto tako i slogotvorno *l* (*l*), samo što ono prelazi u *u*, izjednačavajući se sa kontinuantnom stražnjeg nazala što znači da *l* i *ɔ* mogli dati iste rezultate – *ɔ* i/ili *ɔ* [isto].

Dalibor Brozović smatra da se nakon svih tih promjena dobiva vokalski sustava od sedam jedinica u kojemu postoje dva zatvorena vokala – jedan prednjega, a drugi stražnjega niza [1988: 94] te on osnovni kajkavski vokalski trokut prikazuje na sljedeći način:

M. Lončarić pretpostavlja vokalski trokut sa zatvorenim *i* i otvorenim *e* te zatvorenim *o*, odnosno razlikuje kontinuantu prednjeg nazala *i* jata jer smatra da kontinuantu izjednačavanja *e* i *ɛ* zapravo *ɛ*, a za refleks staroga *ě* pretpostavlja fonem *ɛ*. Kontinuantu *ɔ* opisuje kao užu, zatvoreniju od *o* [1994: § 1]:

Pavle Ivić u *Procesima rasterećenja vokalskog sistema u kajkavskim govorima* nudi prikaz vokalskog sustava koji ima iste jedinice kao i onaj D. Brozovića [1986: 57] te napominje da je takav sustav uvjetovan rezultatom dviju kajkavskih jednadžbi (alijetetnih značajkā) koje su karakteristične za "najveći deo kajkavskih govora" [isto]. Iako vrhunska karakteristika kajkavštine, u "prigorskom govoru, bar na jednom delu njegove nevelike teritorije, izostalo je *jednačenje poluglasa s kontinuantom jata*" [isto: 58].

Kao alijetetne značajke kajkavskog narječja spominju se dvije kajkavske jednadžbe. Prva se kajkavska jednadžba očituje u izjednačavanju starohrvatskog jata i poluglasa na zatvoreno e (ė).

U drugoj se kajkavskoj jednadžbi slogotvorno *ǰ* i stražnji nazal *o* izjednačuju sa stražnjim vokalom *o*. Mada postoje i kajkavski govori u kojima navedene jednadžbe ne vrijede. [Brozović, 1988: 92 – 93]

3.4 Kajkavski konsonantizam

Osnovni vokalizam kajkavskog narječja jednak je onom starohrvatskom, ali to nije i slučaj s kajkavskim konsonantizmom "jer taj se sustav razlikuje od *ishodišnog hrvatskog sustava [...] po tome što pretpostavlja postojanje dvousnenog sonanta w (u), a ne labiodentalnog sonanta v*". Ishodišni se kajkavski konsonantizam sastojao od 24 jedinice i od ishodišnog se hrvatskog, osim dvousnenim sonantom, razlikuje i izostankom *r'* [usp. Lončarić, 1996: 87].

Sljedeća je kajkavska karakterističnost vezana za palatale *ǰ* i *ń* te njihov odnos s glasovima *l* i *n*. Iako prisutni u ishodišnom kajkavskom konsonantskom sustavu u kasnijem razvoju "*u najvećem dijelu kajkavštine doživljavaju sudbinu r', tj. nestaju iz sustava zbog male funkcionalne opterećenosti*"¹ Depalatalizacija se može vršiti prijelazom glasa *ǰ* u *l* i *ń* u *n* što bi predstavljalo pravu depalatalizaciju. Moguće je da se *ǰ* i *ń* rastave na slijed nalazala i glasa *j > n + j* i

¹ [Lončarić, 1993: 93]

l + j. Isto je tak omogućća i fonologizacija palatalnog elementa s anticipacijom: *n̂ > jn*, a posljednjem se može dogoditi i metateza pa riječ *n̂ega* prelazi u *jenga* [Lončarić, 1996: 93].

4 Fonologija draganićkog govora

4.1 Kontinuante poluglasa i jata (prva kajkavska jednadžba)

Iako vrhunska karakteristika kajkavštine, u "prigorskom govoru, bar na *jednom delu njegove nevelike teritorije, izostalo je jednačenje poluglasa s kontinuantom jata*" [isto: 58].

Kontinuante je jata i poluglasa važan dio (alijetetne) prve kajkavske jednadžbe: $\text{ɤ} = \text{ɛ} = \text{ě} > \text{e}$.

Izostanak prve kajkavske jednadžbe potvrđuju i nepodudarni draganićki primjeri poput *snêga, jêli, mêšano, sêkal, sûsed, pêške, ôgref, sêl* koji svjedoče o ekavskom ostvaraju jata, dok se poluglas ostvaruje uglavnom kao a: *dâna, sâki, p̃osal kâdi, (lûdi kī su pobòžnji bīli īšli su k) mâši* (od stsl. *māša*). Postoji i pokojni primjer poput *stebła* gdje izgleda kao da je kontinuant poluglasa dala e, ali i ta riječ uz ostvaruje sa a samo rečenicu dalje, znači izgovoreno je i *stablā* i *stebła*.

Primjeri koji potvrđuju nepoštivanje prve kajk. jednadžbe u kontinuantu poluglasa neke su riječi "obične" poput *stablā, dana*, ali ima i onih koje su tipični čakavski leksemi: *kâdi, mâši*.

Kontinuant poluglasa u draganićkom govoru po još nečemu zanimljiv – poluglas je u nekim primjerima ostao neizmjenjen: (*pâk je i*) *skînal (tâj čëp), nasajêna, dânas, natâčiti, kâbli...* Iako je šva obično kontinuant kratkoga poluglasa u draganićkom govoru, u razgovoru sa čovekom iz grada mnoći Draganićani radije izgovaraju 'a' [Ivić, 1968: 63].

Ivić kaže da su se "*umnožila svedočanstva o 'ə' u prigorskoj zoni*", on i jest uočio tu pojavu u Draganiću (koja je promakla V. Rožiću), a Ivšić ju je zatekao i u Krašiću. Postoje još neka mjesta koja imaju istu pojavu: Kumrovec, Rozga, Sv. Martin i dr. [Ivić, 1968: 58]

Također, usporede li se nizovi riječi *dâna*, *sâki*, *põsal kâdi*, *mâši* naspram *dânas*, *natâčiti*, *kâbli* vidljivo je da poluglas može biti naglašen kratkim naglaskom, obično se u hrvatskom jeziku takav poluglas vokalizirao (duljio), a kada je naglasak dug (silazan ili uzlazan) poluglas se i jest duljio te je dobiven glas a umjesto za kajkavsko narječje očekivanog e.

4.2 Kontinuantna slogotvornog l i stražnjeg nazala (druga kajkavska jednadžba)

U drugu kajkavsku jednadžbu ulazi izjednačavanje slogotvornog *l* i stražnjeg nazala s *u*: $l = \varrho > \varrho$.

Ta jednadžba u draganićkom govoru funkcionira što u snjmljenom ogledu govora potvrđuju primjeri *mûž* (< prasl. *mqžь), *nêke pût* (< prasl. *pqt) i *sûnce* (< prasl. *sъlnъce), *vûčeš*.

Ivić smatra da Draganić (i drugi prigorski govori) ima tendenciju rasterećenja vokalskog sustava, smatra da je sustav s pet osnovnih vokala, kontinuantom poluglasa te zatvorenim vokalom prednjeg i zatvorenim vokalom stražnjeg niza preopterećen, a kao posljedica javljaju se rasterećenja u vidu pomicanja određenih fonema (i narušavanja prvobitne simetrije sustava). Dok su se u većini drugih govora praslavenski vokali izjednačavali s osnovnima, u kajkavskom su se narječju mijenjali i prvobitni vokali zajedno s (karakteristično) praslavenskima: otvaranje praslavenskog ϱ i izvornog e u vokal ϱ [Ivić, 1968:

58], a sa njime se slaže i M. Lončarić [usp. Lončarić, 1994: § 1]. P. Ivić smatra kaže da slabu *"tačku ovde predstavlja sektor u – o – o"*².

Rasterećenje se vrši diftongacijom dugog o i dugog e u uo i ie. U mnogim je govorima diftongiralo samo e (možda se kao primjer za Draganiću može navesti *si^ueno*), dok diftongacija dugog o izostaje – a tako je i u draganićkom govoru. Vokal o mogao je prijeći i u glas tipa e, ali u prigorskim govorima *"sudeći po mom materijalu iz Draganića, kratko 'o' je izjednačno s kontinuantom 'ě', pa se zatim van akcenta izjednačilo sa 'i', kao i 'ě' u istom položaju"*³.

Vjerojatno se time mogu opisati primjeri *ònda se dòbilo plàtni, prije nega vremena bìlo skopãni* jer se očekuje bilo (i)skopano; moguće da je uslijed rasterećenja završno o prešlo u i kao što je i moguće nađe li se izvan akcenta. Ako o pod naglaskom daje isti rezultat kao i kontinuenta *ě* onda je moguće objasniti i primjere poput (*Ònda je vèć*) *děšla (i berba)*, *děma (pàk su imàli mùži)*, (*cěli dâⁿ tŕgalo i*) *diplàlo*, a da *ě* izvan naglaska može dati *i⁴* dokazuju i primjeri (*mùži su*) *sidèli (oku stola)*, (*dòk se je*) *vìdilo*, (*ni*) *nìgdi (nìš)*, (*da je tò*) *pobilèlo...* Jasno je takođe da se neakcentovano *ě* jednači sa *'i'*. [Ivić, 1968: 63].

Pojava izostaje u slučajevima gde se vokal 'o' nalazi na početku reči, ili mu prethodi velar, labijal ili 'l'⁵, a cijela se pojava odnosi isključivo na kratko o [isto: 63]. Izjednačavanje izostaje ako prethodi akustički taman nizak suglasnik – labijal ili velar, npr. *Leti ali oku*. [Lončarić, 94: 128].

Draganićki se vokalski sustav stoga može prikazati na sljedeći način:

² [Ivić, 1968: 59]

³ [Ivić, 1968: 62]

⁴ „Jasno je takođe da se neakcentovano *ě* jednači sa *i*. [Ivić, 1968: 63]

⁵ [Ivić, 1968: 63]

	i		u
	ɛ		o
	ɛ̣		ọ
		ə	
		a	

Ishodišni kajkavski konsonantski sustav razlikuje dva palatalizirana dentala – bezvučni t' i d' [Lončarić, 1996: 88] U izvornom kajkavskom konsonantskom sustavu postojao je fonem č što bi značilo da je t' u nastavku razvoja mogao dati ili ć ili srednji glas č̣. Ove su skupine važne i po tome što su prve poslužile kao kriterij za podjelu kajkavskog narječja na dijalekte [Brozović – Ivić, 1988: 91], Na jugozapadnom dijelu kajkavskog narječja kontinuantu t' dala je rezultat ć, a kontinuantu d' dala je kao rezultat j [usp. Isto], [Lončarić, 1996: 89].

Takve rezultate (razlikovanje č koje je već postojalo u sustavu i ć kao refleks nekadašnjeg t' te j kao kontinuantu d') potvrđuju primjeri poput *čim, čep, ključ, poničiji, tučilo, četiri, običaj, rûbače prevraćali, ćêdna, snèpiće, draganićâki, gâće, nasajêna, narêjen, mlâje*. Sa ovim glasovima povezan je i razvoj skupina st' i zd', obično su se skupine reflektirale u šć i žž [Brozović – Ivić, 1996: 92].

U Draganiću se depalatalizacija (barem kada je riječ o glasovima *ḷ* i *ṇ*) ne provodi: *ḥiladu, vesêle, tañûra, pećnâke, kûdelu, ključ, rōglami, leta, nabavḷali, svîne, tišlari, pōldañe, pèvañe, čèhañe...* Postoje i primjeri u kojima palatalizacija pojačana: *rañile* 'hranile', ali isto tako i *rañli* 'hranili'. Slično se događa i sa glasom l, ponekad se izgovara vrlo umekšano, gotovo kao *ḷ*.

U draganićkom govoru postoji i glas h, ali njegov položaj nije čvrst, može se u istoj riječi čas pojavljivati, čas ispadati, a na početku se naglasne cjeline, pogotovo ako prije stoji prijedlog v – h ispada, a v prelazi u f: *na hîže, na îže, (dväjst i više dūš je bîlo) fiži...*

Zamjenica *všš* na kajkavskom području ima karakterističan ostvaraj kao *vš* (*v*)*sa*, (*v*)*š*..., a *v* u nekim govorima otpada [isto]: *to se š vozu išlo na pašu, šaki je bil pastir (za svoju vrst stoke), šaki obrok, šaki trs je imal svoj kolac, to se š moralo iznesti von...*

Atributno-odnosna zamjenica *koji* u kajkavskom se narječju rijetko ostvaruje kao *ki* [isto], a upravo je to oblik koji je u draganićkom govoru najčešći: *ludi kî su pobožniji bili, znal se kada ki muž najti, izlukivali ke su žene ka kak, nikakvega stroja ke bi bil*. Za spomenuti je još skupina *vš* [Brozović – Ivić, 1988: 95] čiji refleksi u Draganiću daju primjere poput *vêkli* 'vukli', *vûska* 'uska', *u gôru, fgôri* 'u gori'...

Za kajkavski je konsonantizam karakteristično i obezvučenje finalnog suglasnika (alijetetna značajka), u snimljenom ogledu govora primjer je za to riječ *kât* 'kad', *nek* 'nego', *vînuĝrat* 'vinograd'.

Sonanti				Opstruenti			
v			m	p	b	f	
	l	R	n	t	d		
j	í		ń	c		s	z
				ć	(ć)		
				č		š	ž
				k	g	(x)	

Tablica 1 Konsonantski sustav draganićkog govora

4.3 Akcentuacija

Draganićki govor ima tipičnu kajkavsku akcentuaciju, osnovnu kajkavsku akcentuaciju. Osnovna se kajkavska akcentuacija očituje u tri naglasaka kratki silazni, dugi silazni i dugi uzlazni naglasak. U draganićkom govoru naglasak se

nalazi na inicijalnom ili medijalnom slogu, u snimljenom ogledu ne postoji naglasak na zadnjem slogu. Vokali mogu imati sva tri naglasaka, ali isto tako ne moraju biti naglašeni. Stjepan Ivšić takve govore ubraja u svoju I. grupu kajkavskih govora – konzervativne govore koje se po prostiranju nazivaju zagorsko-međimurskim govorima.

5 Morfologija draganičkoga govora

5.1 Imenice

Imenice se mogu odrediti kao "*riječi koje karakteriziraju gramatičke kategorije roda, broja i padeža*" [Silić – Pranjković, 2007: 97], a njima "*imenujemo bića, stvari i pojave koje nas okružuju*" [Ham, 2009: 34], odnosno svojstvene su im kategorije predmetnosti (knjiga), opredmećenih svojstava (*čistina*), ali i opredmećenih procesa (*čitanje*) [Barić et. al., 2005: § 230]. Današnji se oblici imenica razlikuju od onih u praslavenskom/staroslavenskom jeziku. Da bi se moglo opisati današnji draganički govor, potrebno je prikazati i to starije stanje jer su se iz njega i razvili današnji kajkavski i ostali hrvatski⁶.

Imenice imaju tri broja: jedninu, dvojninu i množinu. Svaki je broj imao palatalnu i nepalatalnu paradigmu; prvu skupinu čine gramatički morfemi dodavani na osnove koje su završavale palatalom, drugu skupinu čine nastavci za nepalatalne osnove. Uz tri broja, postoje i tri roda: muški, ženski i srednji rod. Uzme li se u obzir da su – uz glavnu o-/jo- i a-/ja-osnovu – postojale i sporedne promjene poput i-osnove muškog i ženskog roda, u-promjene muškog roda, v-promjene ženskog roda te (konsonantske) n-, t-, s- i r-promjene srednjeg roda [v. Damjanović, 2005: 76 – 94], usporednom se može zaključiti da su se u kajkavskom narječju dogodila "pojednostavljanja praslavenskog stanja, i to s

⁶ Pretpostavlja se da Hrvati u vrijeme naseljavanja današnje postojbine u 6. i/ii 7. st. još uvijek govore praslavenskim jezikom. Nakon toga je ječni razvoj tekao relativno brzo pa su se do 15. st. već jasno razlikovala tri hrvatska narječja: čakavsko, kajkavsko i štokavsko [Matasović, 2008: 34].

obzirom i na postojanje morfoloških kategorija, i na sredstva kojima se kategorije izražavaju“ [Lončarić, 1992: 67].

Pojednostavljivanje se praslavenskog stanja očituje u tome što je danas osnova za uspostavljanje deklinacijskog tipa rod, znači svega četiri deklinacijske paradigme naspram staroslavenskih devet [isto: 69]. Pojednostavljivanje prasl. stanja s obzirom na postojanje morfoloških kategorija očituje se u gubitku dvojine, ili gubitkom formalnog razlikovanja nekih padeža. Tako Lončarić s obzirom na nominativ i vokativ kaže da se broj padeža u kajkavskom narječju kreće od 12 do 14 [Lončarić, 1992: 68 – 69].

Iako je snimljeni ogled draganičkoga govora relativno kratak – pa je time i smanjena vjerojatnost pojavljivanja vokativa – ipak se s obzirom na primjer

Màrica, ōdi mu dinēsi

može zaključiti da draganički govor ne čuva vokativ kao kategoriju čak ni u ženskim hipokoristicima koji završavaju na -a, odnosno pri deklinaciji imenica u draganičkom govoru vokativ je formalno jednak nominativu što i jest jedna od alijetetnih značajki kajkavskog narječja.

Još je jedna kajkavska specifičnost povezana s deklinacijom imenica, u muškom rodu dolazi do izjednačavanja genitiva i akuzativa jednine. U nekim se drugim narječjima i govorima (uključujući i hrv. stand. jezik) to događa samo u im. m. r. koje znače živo, u kajkavskom se narječju to proteže i na imenice m. r. koje znače neživo [isto: 71]. Ako je suditi prema primjerima

<i>kad je još snega bilo</i>	Gjd.
<i>na sredi je imala čep</i>	Ajd.
<i>a pilo se je iz barilca</i>	Gjd.
<i>po saki trs je imal svoj kolac</i>	Ajd.

u promatranom govoru ne dolazi do izjednačavanja G i A jd. im. m. r.⁷

U nekim drugim kajkavskim govorima do izjednačavanja dolazi ako se radi o sintagmi s izravnim objektom u akuzativu ispred kojega nema prijedloga [isto]. Nadalje, Lončarić u tablici *Pregled imeničkih nastavaka*

navodi tri moguća nastavka za dativ jednine m. i s. r.: -u, -e, -i. Isto kaže da je u većini slučajeva nastavak u dativu i lokativu jednine -u [1992: 70], tako je i u draganićkom govoru: L jd. m. r. e onda je jencek bilo pri **miru** dok su pak mladice porasle, D jd. s. r. *da ni niš tršću* bilo. U nominativu jednine srednjega roda nekih kajkavskih govora nema razlike između palatalnih i nepalatalnih osnova, odnosno nekadašnje -o može prijeći u-e (npr. *sele* - *pole*) [isto: 72], ali u ogledu govora nalaze se primjeri poput vino i *proleće* što bi upućivalo na to da se u Draganiću razlikuju osnove s obzirom na palatalnost završnog konsonanta.

Nastavci za muški i srednji rod preklapaju se u velikom broju padeža jer pripadaju istom sklonidbenom tipu, nešto je drugačije stanje s imenicama ženskog roda jer te imenice pripadaju jednom od dva deklinacijska tipa: e-tipu ili i-tipu. Imenice nekadašnje glavne i v-deklinacije ušle su u današnju e-tipa, kao posebna kategorija sačuvala se i-deklinacija te u nju ulaze imenice ženskog roda koje završavaju na suglasnik [v. Barić et. al., 2005: 626]. Snimljeni ogled govora na temelju primjera *godina, crkve, maši, škulicu* pokazuje nastavak -a za N jd., -e za G jd., -i za DL jd., -u za A jd., *peći* je potvrda za G jd. i-deklinacije.

Genitiv množine imenica ženskog roda ima nulti morfem *duš, kil, posud, (više) osmin*, imenice srednjeg roda u G mn imaju nastavak -i: *koli, mesti, stebli*, a zanimljivo je da za G mn m. r. postoje više paralelnih mogućnosti: (*par*) *korak, (za par) dan, (četрнаjs) dan, (iz) barilci, (onda je išlo više) ljudi, (dobit si manje) poti, (po šest) lebov*. Nulti bi morfem mogao biti rezultat ispadanja

⁷ „Togga sinkretizma nema, jer se u imenica za neživno čua starije stanje, u različitim krajevima kajkavštine, npr. u krajnjim zapadnim zagorskim govorima (Pregrada, Krapina), na Bilo-gori, u Sjevernoj Moslavini“ [Lončarić, 1992: 71].

nekadašnjih poluglasa (ʒ i ʒ) iz G mn. glavnih promjena [v. Damjanovi, 2005: 77 – 82]. Nastavak -i može biti od morfema -ih pa se otpadanjem h dobiva -i, a podrijetlom je iz imeničko-zamjениčke deklinacije. Nastavak -imože biti i prema nekadašnjoj i-deklinaciji u nekim govorima [v. Lončarić, 1992: 71]. Dalje vezano za i kao nastavak: zanimljiva je imenica voli 'volovi', u tom se obliku pojavljuje u N mn. (*see su kobile vozile i voli, onda kat su porasli onda su bili voli*) i A mn. (*i voli smo imali, voli smo samo ranili*). Druge im. m. r. u A mn. imaju nastavak -e: *tombolce, pećnjake*, a u N mn. imenice muškog roda i inače imaju nastavak -i: *težaki, radniki, muži, ljudi*. Samo se jednom ostvaruje oblik volovi i to samo kao neposredan odgovor na pitanje s tim oblikom:

- *Plugovi kakvi su bili? Na volove ste orali?*

- *A na volove smo orali, da.*

pa se može zaključiti da oblik volovi nije uobičajen u tom govoru. Imenica vol može poslužiti kao dokaz da se jednosložne i dvosložne imenice ne proširuju nastavcima -ov-/-ev- jer u kajkavskom narječju i inače u "*množini muškog roda* ne dolazi umetak -ov-" [Brozović – Ivić, 1998: 96].

Instrumental množine ima nastavke -ami (ž. r.): *bekvicami, z rogljama*. Instrumental množine za srednji rod potvrđen je imenicom (s) *kolima* (pluralia tantum). Nažalost, u snimljenom govoru nema drugih potvrda za datim, lokativ i instrumental množine. A primjeri poput *mikati, težaki, radniki* potvrđuju da je "*druga palatalizacija napuštena u deklinaciji*" [isto].

Iako u kajkavskom narječju postoji tendencija gubitka dvojine, izgleda da draganički govor poznaje dvojину kao kategoriju, ali samo uz broj dva, ne i uz brojeve tri i četiri. Dvojину im. m. i s. r. u standardnom se jeziku može prepoznati po tom što "*uz glavne brojeve dva, oba, obadva, tri, četiri stoje u posebnom obliku koji nije ni oblik jednine, ni množine*" [Ham, 2009: 38]. , a taj oblik može biti "posve jednak gen. jedn." [Barić et al., 2005: § 246]. Navedeno se može potkrijepiti primjerom:

onda bilo jedno dva ćedna

Iako je riječ *ćedna* formalno (izrazom) jednaka G jd., na temelju se prethodnih citata može se zaključiti da o množini ne može biti riječ, u G mn. u draganićkom govoru ne može stajati morfem -a, moguć je samo nastavak -i (možda još i -ø te -ov/-of) pa izgleda da se dvojina u Draganiću čuva iako se u većini govora uz "brojeve dva—četiri upotrebljava množina" [Brozović - Ivić, 1988: 96].

5.2 Pridjevi

"Pridjevi su riječi kojima se izriču svojstva predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima. [...] Pridjevi suzuju opseg značenja riječi kojima se pridjevaju, a to su najčešće imenice" [Barić et al., 2005: 173]. Postoje tri skupine pridjeva; pridjevi iz prve skupine određuju kvalitetu (svojstvo) riječi uz koju stoje, druga skupina određuje pripadnost (posvojnost), a treća skupina odgovara na pitanje *od čega* je što. Pridjevi izražavaju i kategoriju određenost/neodređenost (visok stol ~ visoki stol). Budući da imaju i kategoriju roda, obuhvaćaju i neke druge riječi koje se ne mogu smatrati pridjevima u najužem smislu: (neki) glagolski pridjevi trpni (*probuđen*), broj jedan, pridjevi tipa dvoji, neke zamjenice: *moj, ovaj, koji?* i neki [Silić-Pranjković, 2007: 134].

Vjerojatno je u početku razlika između pridjeva i imenica bila vidljiva isključivo na razini rečenice, imenice i pridjevi imali su različite uloge u vršenju službe riječi. U staroslavenskom (i praslavenskom) postojale su dvije pridjevske paradigme: jednostavna, imenička (neodređena) i složena (određena). Prva je imala iste gramatičke morfeme (s obzirom na rod i padež) kao i imenice glavnih deklinacija. Druga se naziva složenom jer se sastoji od imeničkog i zamjeničkog dijela – na jednostavnu (imeničku) deklinaciju, dodaju se odgovarajući oblici anaforičke zamjenice *jb, ja, je*. Složena je deklinacija imala svoju meku i tvrdu varijantu. Te su se dvije paradigme razlikovale u odnosu *o ~ e* u nekim

padežima jednine te $\check{e} \sim i$ i $y \sim \epsilon$ u nekim padežima množine [usp. Damjanović, 2005: 95 – 99, 105 – 110].

M. Lončarić kaže da i danas glavnina "*kajkavštine ima prijeglas, čuva razliku između stare tvrde i meke (zamjeničke) promjene u GDL jd. m./s., NA s. r., tj. iza nepalatala su o-nastavci, a iza palatala ϵ -nastavci*" [1992: 75]. S obzirom na to da draganički govor čuva opreku po palatalnosti, za očekivati je da će se u genitivu pronaći primjeri poput *mojega (znanja), drugoga (kraja), onoga (ruziña)*, ali ipak u govoru nalaze samo primjeri: *mojega (znanja), drugega (kraja), onega (ruziña), (ni bilo) nikakvega (stroja), (prije) nega (vremena), sega, svetega Jurja (pevañe), tega domaćega (platna)*...

"Znatan dio govora čuva razliku između određenog i neodređenog vida pridjeva, i to prozodijskim sredstvima, osim u m. r. jd. gdje je razlika i u nastavku $-\epsilon/\emptyset$, prema $-i$ " [isto]. Ali ipak ima i kajkavskih govora koji više ne poznaju razliku između određenih i neodređenih pridjeva. U govorima koji tu razliku čuvaju prozodijski, određni pridjevi obično imaju dugi naglasak na osnovnom vokalu, a neodređeni pridjevi imaju kratak naglasak, ali se odnos određeno \sim neodređeno može čuvati i mjestom naglasaka: *vel'ika \sim v'elika* [(za taj) kolac (kaj smo imali) postavljeni

***gusti** put (je treba brusiti)*

*da su **ružni** izgledali*

gredeľ** je bil **drveni

U komparativu je najčešće "sufiks $-\epsilon\check{s}$ - ($-\dot{i}\epsilon\check{s}$ -...) *rjeđe $-\epsilon\dot{j}\check{s}$ - i $-\epsilon\dot{j}$* (Gorski kotar), *prevladao kao opći u nekom govoru*" [isto: 77]. Ipak, tvorba komparativa u draganičkom je govoru bliža onoj u standardnom jeziku: (*već*) *novija (doba), (ljudi ki su) pobožniji (bili), strašnije (bile), (bile) rodnije*...

5.3 Zamjenice

"Zamjenice su riječi koje zamjenjuju druge imenske riječi. Zamjenicama se označuju, ali ne imenuju, predmeti, bića, svojstva i količine i upućuje se na njih" [Barić et al., 2005: § 536].

Možda je najbolje krenuti od zamjenice po kojoj je kajkavsko narječje i dobilo ime: upitno-odnosne zamjenice kaj: Lonačrić kaže da je ta zamjenica nastala od zamjenice *ka-ꙗ. Osim tog (temelnog) oblika, zamjenica se može u nekim govorima ostvarivati i ponešto drugačije: *koj, kej, ke*. Uz taj osnovni oblik, postoje i druge zamjenice zamjenice u kajkavskom narječju koje su nastaje kao spoj zamjenice kaj i kojeg drugog predmetka: ne- i/ili ni- što rezultira zamjenicom za neodređeno nekaj ili pak za negaciju – nikaj [1992: 77].

Često osnove u zamjenicama poput kolik, kolika, koliko i tolik, tolika, toliko, u osnovi umjesto o imaju u [Lončarić, 1992: 78]: *(cela družina) kuliko je bilo (onda kopat), sat tuliko o vinu*.

5.4 Glagoli

"Skup riječi koji se odnose na isti pojam a razlikuju se nastavkom zovu se oblici riječi. Kao predstavnik svih oblika s istom osnovom, kao osnovni (kanonski) oblik, uzima se onaj koji je najmanje ovisan o ostalim riječima" [Barić et al., 2005: § 224]. *"Infinitiv je neodređen glagolski oblik koji kazuje samo pojam radnje. Stoga se uzima kao osnovni glagolski oblik i navodi se kada se općenito govori o nekom glagolu"* [isto: § 642].

Pretpostavlja se da je infinitiv okamenjeni oblik nekadašnjih glagolskih imenica jer u indoeuropskom prajeziku nije bio poseban gl. oblik tvoren od gl. korijena. Za infinitiv je usko vezan i supin, glagolski oblik koji je također vjerojatno nastao okamenjivanjem starih gl. imenica [Matasović, 2008: 300 i 301]. Prvi se tvori nastavkom -ti (nekadašnji dativni nastavak), a drugi se nekada

tvorio akuzativnim nastavkom *-t̃* [Damjanović, 2005: 137] što je danas u kajkavskom narječju – nakon ispadanja poluglasa – rezultiralo s *-t*. Lončarić kaže da većina kajkavskih govora razlikuje infinitiv i supin [1992: 79]: infinitiv se koristi kao dopuna drugim glagolima, a supin je dopuna glagolima kretanja:

Infinitiv

pak se na veliku škulicu znal napiti

sad mi neće na pamet dojt̃i

to smo morali iznašati

Supin

onda smo išli kopat

onda treba iti vezat te mladice

pak su poničiji muži otišli spat

Razlika između supina i infinitiva ne mora uvijek biti izražena različitim nastavcima, nego i različitim naglaskom u supinu i infinitivu. Često razliku čine i nastavak i naglasak, ali postoje govori u kojima je opreka izražena isključivo prozodijskim sredstvima [usp. Lončarić, 1992: 79].

U snimljenom se ogledu govora prepričava prijašnji način života na draganićkom području pa tekstom dominira perfekt. Kao složeni glagolski oblik tvori se od *"nesvršenog prezenta 'biti' i glagolskog pridjeva radnog"* [isto: 80]: *(voli) smo ranili, (to) su išli (i žene i muži), (mi) smo išli (školu bos), imali smo (krave), (muži) su sideli (oku stola), (mi) smo rekli (bekvice), (kat) se obrezalo...* Gl. je pridjev radni *"specifičan [...] oblik, koji se mijenja, odnosno slaže sa subjektom u rodu i broju, i po tome je 'pridjev', ali se ne deklinira"* [v. Isto: 83]. Glagolski se pridjev radni tvori sufiksom *l*, a na njega se onda dodaju nastavci za rod i broj: *-∅, -a, -o; -i, -e, -a*, a na kajkavskom se području može ostvarivati na različite načine: u nekim je zagorskim govorima prešao u *-u (w)*, a razvoj se mogao i nastaviti pa se danas negdje (varaždinsko i podrčje Gorskog kotara)

može ostvariti i kao v ili f, a u nekim je govorima l moglo i otpasti: *ću, iši*, a ponegdje otpada samo iza r (*hmer, z'aper*). Ipak, najveći dio kajkavskih govora čuva završno l neizmjenjenim [isto: 83 i 84]. Stanje u snimljenom draganićkom govori vidi se iz primjerā za tvorbu perfekta.

Pomoćni glagol *biti* i *htjeti* (*šteti*) imaju i kraće oblike nastale prema zamjeničkim: *ješem ~ -šem ... jěsu ~ su, (h)oću ~ ću*. Kraći oblici su klitike koje mogu biti enklitike, ali i (rjeđe) proklitike [Lončarić, 1992: 81]: (*jedino*) *su* (*žene znale fraksti*), (*onda*) *je* (*došla berba*), (*kukuruzu*) *smo* (*na ruku*)... Glagol *jesam*¹ (nesvršeni prezent pomoćnog glagola *biti*) imao je drugačije nastavke od ostalih glagola (tematskih glagola). Atematski su glagoli utjecali na ostale tako da su nastavci [Barić et al., 2005: § 2129] (1) *-m (-n)*, (2) *-š*, (3) *-ø*; (1) *-mo, -me*, (2) *-te, -šte*, (3) *-u/-o, -e -ju/-jo, -du/-do* [Lončarić, 1992: 80]. Glagoli poput *hoću* (1. l. jd.) s nastavkom *-u* (< *o*) čuvaju starije stanje zbog toga što su bili česti te na njih nisu utjecali nastavci atematskih glagola. Kako snimljeni ogled govori o prošlosti, primjera za prezent je malo: 1. l. jd. *morem, znam*, 2. l. jd. *imaš, viš, se smiješ* 3. l. jd. *more*, 1. l. mn. *jesmo (smo)*, 3. l. mn. *vele*.

Aorist je glagolski oblik kojim se izražava prošlo svršeno vrijeme [Silić-Pranjković, 2007: § 264]. Nekada su postojala tri aorista u današnjem je hrvatskom standardu stanje znatno pojednostavljeno te sada postoji samo jedan koji se može tvoriti dvjema skupinama nastavaka ovisno o tome završava li osnova na suglasnik ili samoglasnik [Barić et al., 2005: 2131]. U kajkavskom je narječju aoristi doživio još veća pojednostavlivanja nego u, recimo, štokavskom, ili hrvatskom standardnom jeziku – aorist (i imperfekt, nesložena preteritna vremena općenito) se izgubio. Ipak, ostaci aorista vidljivi su u tvorbi kondicionala I [Lončarić, 1992: 80]: (*još ja i sat*) *bi kosil (da morem)*, (*ni smil biti previše oštar, onda*) *bi sekal*.

U snimljenom tekstu postoji i primjer za kondicional II: (*ni bilo nikakvega stroja ke*) *bi bil (to) posekal*.

"Futur se tvori (s malim izuzecima) od svršenog prezenta glagola biti i pridjeva radnoga (došiel bum//bom)" [Lončarić, 1992: 80]: (da) ne bu smitalo, bum (se malo) počinil.

6 Zaključak

Draganički je govor dio plješevičkog poddijalekta, plješevičko-prigorskog dijalekta i kajkavskog narječja. Tomu u prilog idu brojni kajkavski alijeteti poput opće kajkavske akcentuacije, poštivanje druge kajkavske jednadžbe u kojoj slogovno l i nekadašnji stražnji nazal \varnothing daju u. Ipak draganički je govor i specifičan zbog odstupanja od prve kajkavske jednadžbe, a primjer je toga rezultat a kao kontinuant nekadašnjeg poluglasa gdje bi se očekivalo e. Staro o u različitim pozicijama ima tri zamjene – u jednoj u, u drugoj e i u trećima i.

Dalje, primjeri poput *maša* i *kadi* upozoravaju na to da je Draganić nekada vjerojatno bio čakavski kraj koji je danas kajkavski, a i dalje je pod jakim kajkavskim utjecajem.

Osim na planu vokalizma, posebnosti se draganičkog govora ističu i u konsonantizmu, za razliku od većine kajkavskih govora draganički govor dobro razlikuje glasove *č* i *ć*, a također dolazi i do naknadnih jotiranja karakterističnijih za štokavske govore: *ćedna*. Također se čuva glas h, ali postoji u sustavu i glas koji koji u standardnoj ortografiji bilježimo slovom *đ*.

Za većinu je kajkavskih govora karakteristična i depalatalizacija (prvenstveno glasova *ĺ* i *ń*), ali takve se promjene ne prevode u draganičkom govoru, ali se zato provodi sustavno obezvučenje šumnika na dočetu riječi.

Alijetetna je značajka i morfološko i funkcionalno razlikovanje supina i infinitiva, uz glagole se kretanja u draganičkom govoru redovito upotrebljava supin, a uz ostale glagole infinitiv.

Od ostalih je alteritetnih značajki tu zadržavanje krajnjeg slogovnog l, izjednačavanje prijedloga iz i s na z, neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r. (voli 'volovi'), nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) i dr.

BIBLIOGRAFIJA

1. Barić, Eugenija et. al., Hrvatska gramatika, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
2. Brozović, Dalibor, Ivić, Pavle, Jezik srpskohrvatski/hrvatskorski, hrvatski ili srpski, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, 1988.
3. Ivšić, Stjepan, Jezik Hrvata kajkavaca, Matica hrvatska, Zaprešić, 1996.
4. Lisac, Josip, *Hrvatski dijalekti i jezična povijest*, Matica hrvatska, Zagreb, 1996.
5. Lončarić, Mijo, Kajkavska morfologija, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik, sv. 18, Zagreb, 1992.
6. Lončarić, Mijo, Kajkavska prozodija, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik, sv. 19, Zagreb, 1993.
7. Lončarić, Mijo, Kajkavski vokalizam, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik XX, Zagreb, 1990.
8. Lončarić, Mijo, *Kajkavsko narječje u svjetlu dosadašnjih proučavanja*, Rasprave Zavoda za jezik, sv. 10-11, Zagreb, 1985.
9. Lončarić, Mijo, *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
10. Lončarić, Mijo, *Naglasni tipovi u kajkavskom narječju*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 4-5, Zagreb, 1979.
11. Lončarić, Mijo, O kajkavskoj sintaksi, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik XX, Zagreb, 1994.
12. Matasović, Ranko, Poredbenopovijesna gramatika hrvatskog jezika, Matica hrvatska, Zagreb, 2008.
13. Silić, Josip, Pranjković, Ivo, Gramatika hrvatskoga jezika, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
14. Moguš, Milan, Povijesna fonologija hrvatskog jezika, Školska knjiga, Zagreb, 2010.

Prilozi

Ogled draganičkog govora

Pëtar Ivànčak, a gódina rožêna je dvajstrêca, hiľadu dévetsto dvajstrêca, tò je devedesêta gódina vèc íde. E, devedesêta íde. E, tãk, mí smo íšli škôlu bòsi, u prólece n am je bílo veséle kãt je jòš snêga bílo vèc smo mí bòsi škôlu íšli, a kãt je škôle ònda na pãšu Ònda smo íšli lépo vòzom na pãšu, tú smo, imãli smo svíne, imãli smò krãve, kobíle, to se sê vòzu íšlo na pãšu, i sãki je bíl pastír za svòju vřst stòke. A ònda, vèčer smo se pãk zbìrali domòv. Príje su bíle zãdruge ìza mojega znãnja, to su bíle vèlike zãdruge, po dvãjset i vřše dùš je bílo fiži, po pêt, šêst, òsam pòstèl jènoj sòbi dè se je spãlo, a večèralo, i ne večèralo nèg sãki òbrok smo jèli i jènè zdèle, ní bílo tańura ni vilice nřsu trèbale, tò je bílo sè iz jène zdèle smo jèli. Ònda za mùže je znãš dòbro bílo, mùži su sidèli oku stòla, àli žène su stãle, ònda ní bílo mèsta ònda se mòrale jèna drùge mìkati dok si je zagrãbila iz zdèla pãk je jèla, kãkov je i tò žřvot bíl. Mùži s mãlo bòle. Pílo se je iz barĩlca. To je bíla drvèna posúdice, narèjena drvèna, koj lajtĩcak mãli, na srèdi je imãla çèp čím se zapĩrala, a tãj çèp je bíl prevřtan kùt se je pílo, a tãj çèp je bíl nakòj pĩpac narèjen da ga se mòglo zùbe dà se je pílo. Ònda gdè su bíle siromašřje zãdruge, ònda je ta škùlica vùska bílo kãt si pòčel pĩti ní tèlo tũda ìti nèk je polãko curèlo. Znãl se kãda kí mùž nãjti pãk je i skĩnòl tãj çèp pãk se na vèliku škùlicu znãl napĩti, vřš, tĩ se smĩješ, àli ìstina je tò. A krũh je bíl dòbar, tò žène su imãle odrèjene sãka je jèn cèdan krũh pèkla, fiži su bíle òne pèci krũšne, òni su bíli – kãk se je rèklo, sãd mì nèce

na pãmet dòjti - da je bòle grèlo - pecíñake, ònda se iz drùgega krãja, iz kũhne se tò kurĩlo, tãk dà je hížu grèlo gdè smo spãli i pãk se je krũh ispèkal, lépo se znãlo ispèci, po šêst lébov tãk dà je za pãr dãn [sejèni] jèsti. [*Kako se vino radilo*] Ī to, znãm, nísmo u vřnugrat, nèk u gòru, kãt jè gdòj pĩtal kãm ídeš ní se rèklo vřnograd nèk u gòru Ònda u prólece smo najprĩje rėzali třšce, ònda kãt se obrèzalo tò je bílo onèga ruzĩna tò smo moròli iznašãti tò ruzĩne vãn dà nè bu

smitálo. Ònda smo oštrili kôlce, zapikali, po sâki trš je ímal svôj kôlac, ònda su žène vezàle, tò se pàk s békvicami vezàlo kâj je dôma narâslo, békvice tò su šibe, vřbe kâk se dânas véli, mí smo rekli békvice. S tím se sâki trš privêzal za kôlac ònda je tò têlo stâti, ònda kât je tò býlo privêzani, ònda smo išli kôpat. Ònda âjde môttike bjùtri, âjde cêla družina kûliko je býlo ònda kôpat. I trêba býlo i vîna zêti kâj su težâki, râdniki pîli da je tò lâže íšlo, e ònda kât je býlo skopâni, e ònda je jencêk býlo pri míru dôk su pàk mladice porâsle. Ònda je býlo trêba ïti vêzat te mladice i dêf je býlo prêviše obtřgati mâlo, porûšiti òve kěj su býle rôdnije tè su se privezàle zà taj kôlac kâj smo imâli postâvleni već i ònda pàk býlo špricañe, tò je býla gâlica i vâpno mêšano kâk se rêklo po [teučeni podrûša] juâza] ònda je býla samo gâlica i vâpno. Tò se trî-četiri pûti pàk na léto šprícalo. Ònda je već dêšla i bërba k tòmu morâlo se jòš jempût kopâti, sprâšiti se rêklo, da se prâši i jòš je ònda býlo trêba i pokositi, tò je pàk žûlevina se zvâla tâ trâva trêca kâj se (j)e košila, tò se sê morâlo iznesíti vôn da ní niš třšcu býlo da bý se tò třšce ònda kvarilo. Ònda je dôšla bërba, býlo trêba dôma pripraviti lâjte, i kôla, i sklâni, i kôbilice kâj su to vozile, ònda je býla bërba to se pèvalo u gòri, tò se je veselílo, tò se tûčilo lâjti, òni ôbruci nabijâli tò je býlo veselê za ònda. Ònda pàk s tòm dôma, ònda smo ímali (h)íse, tò se fis metâlo i prêše gdè se je prêšalo i utučílo i metâlo u te lâjte, pòsle se je pàk pîlo kâk sam tí rêkal, iz barilci. Jedíno su žène znâle fkrâsti, pàk su poničíji mùži otíšli spât, a žène su zâšle pàk su prêle kûdefu, âli râdo su si nêgda žène i pòpile, mřd sâda i dânas... Ònda su znâle zêti, znâle su gdè je gospôdar ímal klûč i otíti fis i natêčiti mâlo vîna pàk su prêle i malo su si poduvâle ònda su jednâk jêdna drûgu kôja je býla na rêdu dřmale hm hm, ní tîla rêci barilac da ïde barilac, ònda su si pòpile. Sât tûliko o vînu. [*Jesu li postojali muški i ženski poslovi – žetva*] Šènicu su samo žène žêle, nîsu mùži, a mùži su kôsili pàk, imâli... kôsa, tò je býla òbičaj, mùži su kôsili, žène nîsu kôsile, žène su samo žêle, i pòkle su sušile siëno, kât su mùži pòkusili, jûtri kât je súnce je ònda grêlo ònda su žène išle i raskapâle z rôgljami su te vâkle raskapâle kâj su mùži nâkosili i ònda se tò čâs sûšilo ònda je potle se jòš jempût íšlo prevrâcat tò kât je býlo súnce ònda su íšli i mùži i žène, ònda su svî pàk već prevrâcali, a ujùtro su samo žène vâkle te raskapâle jer mùži su išli kôsiti dôk se je vřdilo kí nîsu bili dêma zapósleni nêk su išli u râne kôsiti jer po suncu se ní môglo na dân kositi kât je sûha trâva, ònda tû je býla râzlika u pòslu. A f gòri je pàk tò býla râzlika tò su najviše pàk žène vezàle te mladice prêk léta, třšce, rêzale pàk nîsu, ní stâvile kôle, kôpâle jêsu, kôpâle jêsu. A dêma pàk su imâli mùži svôj pòsal prêk zíme, òni su blâgo rañili, drvâ nabavlâli, žène su pàk krùh pèkle, svíne rañile i živât i krâve dôile, tò je pàk býl žènski pòsal. [*Je li se trlo lan i sl.*] Cvîluks, cvîliks se rêklo [to se je, bilo] za blazina, a plâhte lãn se je sêl ònda su prêle, najprvo se lãn ispûkel s tím je čûda pòsla býlo [i u lãkno], tò se u òne ko snèpiće povezàlo – mučílnice i

plůtva sloŹilo i ńnda se metalo na kũpu smo znali voziti, ńnda bilo jėdno dvā ćędna, jėdno ćetrnajs dan se je moćilo. ńnda se dopęlal iz vńde, ńnda se je mńral pāk posuřiti, ńnda kāt se pńsuřil, ńnda su bile drvęne stũpe, ńnda su Źęne tũkle tāj lān da sej zmrvil da sam mu kńno lākno ostalo. ńnda su bile tlřice ńnda se tń třlo, ńnda su bili rębreni, ńnda se to ćęřljalo,

ńnda je nęgda tāda bila kũdelja dę se je pāk pręlo. ńnda kāk sam ti [rękel], Źęne su pręle i krāle su vńno. Kāt je bila... isprędeni tń, tń su bile rāřkino kāj se je tń mń[n]talo, tń se pāk moralo iskuhivati da je tń pobilęlo da se dńbil kńnac da je bilo řćim dęlati. ńnda su bile vũćinji kāj se je tkālo, ńnda se dńbilo plātni ńnda iz tęga plātna su se dęlale plāhte i rũbaće, nĩ kńřulę bilo, nęk rũbaće i gāće, to je sę bilo iz tęga domāćega plātna kāj je iz tęga lāna bilo, āk je bilo tũ ńvi kojākakvih zanātliji: kovāći, tiřřari, řńřtari, ńnda ńni su znali kupovņũ si kupiti kńřulę, ńnda se ręklona na sęlu pri nāmi da su tń gńspoda, da su to Krānjci, da to nĩsi Draganićaki kāt nĩmaju dragānićke rũbaće i gāće. [Od ćega se kosa sastoji i kako se kosilo] Mńrem, mńrem, jńř jā i sāt bi kńsil da mńrem. Kńsa imā drvęno, [nije] nasęjęna na dřvenim i mńra se klepāti. Za sāku kńřnu je za jędan dān, dũŹe ne mńre trajāti, imāř cimentęrani brũs smo imāli i tńmbolce ń ċim je tāj brũs stāl i ń njim je morālo mālo vodę biti da je bil brũs vlāŹan. I ńnda kāt smo kńsili ńnda se [ńdal] ńnaj klęp kāj je vęć bil na kńsi s tĩm brũsil se [ńde], ńnda za drũgi dān sa kńřnju po pńldańe sāki sębi mńral kńsu dńma isklepāti. Tń je pāk bila Źelęzna bābica i ćękić tākof naręjen s kĩm se tń tũckalo i sklepało. [A babica je...] Dńni dńo je bābica, a ćękić je bil za tũckati [A taj ćękić jel bio kakav posebni ili?] pńseban ćękić, pńseban. [Kako je izgledao] Na dvā krāja je bil mālo zańřtren - tũpo zaořtren, ni smĩl biti pręviře ńřtar ńnda bi sękal, nęk je mńral tũpo biti, āli ģpak je bil mālo zarũblęn, navũćen da se je mńglo klepāti, da se mńglo isklepāti da je bil kęlp da se malo izvũkla kńsa, da je bila tāńa, ńnaj rũb ręza. I s tĩm brũsim se ńnda pńřle na kńřni samo poravnālo. Āli tń je bilo gũsti pũt je tręba brusiti, pār kńrak, a nęke pũt kāt nām se i Źuręlo bũm se malo poćinil, ģdem kńsu brũsit. [Je li radio svatko sam ili se pomagalo] Tń je bilo tāk dńk su bile zādruge, ńnda je ģřlo vĩře ľudi, a pńřle sāt vęć zadńa dńba kāt su se zādruge razdęlile i rasĩpale ńnda je ģřal i sāki sam ili je ģřal sũsed susędu pomńci ili kĩ nikāk mńgal ńnda se je pri silosu sęde da su dńřli da su pomńgli pokositi, ńnda ģh je ģřlo vĩře. ńnda je tń bilo ľepo viditi svĩ smo kńj na komāndu kńsili vęć kāk to izgľda, kāk kosac izgľda. ńnda je bil jęn nāř sũsed, mālo je bil řālan, ńnda je rękal joj kāk ju je ľepo ględati kńda je na řpāgu vũćeř. Kāk si ju odjędnom mānuo. [Kako su se ljudi zabavljali] Plęsovi su bili, maćkarĩja tń je bila zabāva, svętega Jũrja pęvańe i tń je bila zābava, a ovāk nĩ bilo tāk zābave nĩkakove jedĩo Źęne su imāle vĩře, ńne su ģmale ćęhanje pęrije ńnda tń su znāle vęćer se stiġnati i ćistiti tń pęrije i tribiti. Fakĩni, mladĩci ńni su pāk ćezķkna izlukĩvali kę su Źęne kā

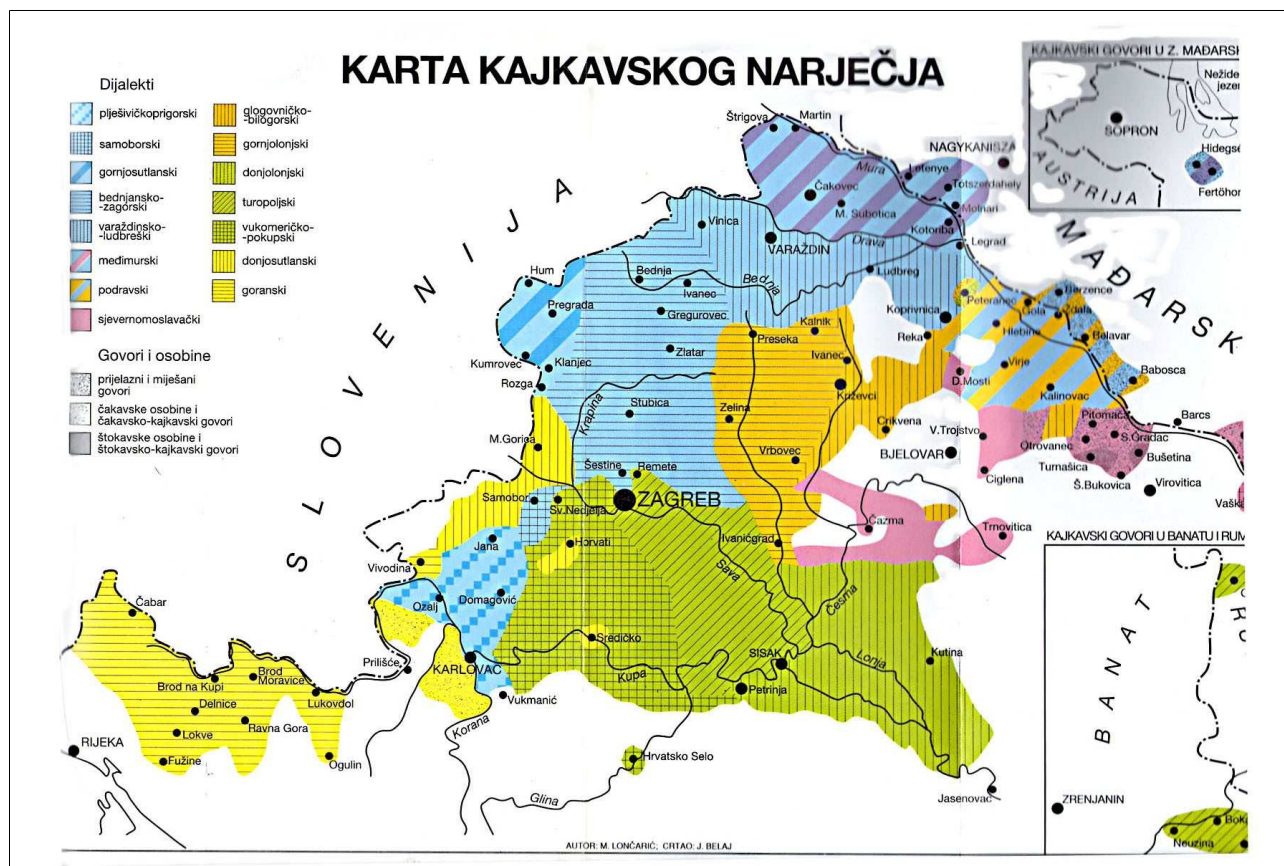
kăk, păk su si znăle žëne pëvati, ónda su i mŭži znăli vâni păk pëvati, tò je bíla zăbava, nŭ bílo televízije, nŭ rádiya nŭ televízije. [*Za maškare, ljudi su išli po selu?*] A da mălo maskŭrani... Prŭje nęga vremęna ónda su se mŭsko upravljale te mačkare i síče sa[m] nŭsil, vęle da su onakŭj străšnije bíle, a săt pŭsle vęc nŭvija dŭba ónda se je tò păk lępo oprăvljalo, da su lępo bíle obŭčeni i išle samo mŭse mălo imăle năvlaku, a prŭje su se znăi i namăzati sikojăke kabănice nŭsę navlęci da su rŭžni izględali. Tŭ je bílo zăbava, drŭge tăk zăbave prŭje nŭ bilŭ. Nŭ tăk bílo zăbave. Jedŭno lŭdi kí su pobŭžniji bíli išli su k măši, na prišćenje kojakŭt, čę na Bístru, alŭ pęške, ónda je tò bílo hodočăšće kăt se űtud na Măriju Bístricu išlo pęške, a dŭnas je àutobus mŭra dipelăti pręt prăk čfkve. [*S kolima se nije išlo?*] Kăj [*Jesu li se koristila kola?*] A je, je, i s kŭlima i kobŭle i kŭni i tŭ je išlo. [*A konji i kobŭle, to je vrijedilo onome tko je to imao doma?*] Tŭ smo svŭ morăli imăti, jer kobŭle tò nam je sužŭlo za űbradu, za orănu, za gnŭj vozŭti, za sęno vozŭti, sę su kobŭle vozŭle i vŭli, i vŭli smo imăli i kobŭle, tò je bilo za obradu, tò su năšim trăktori bíli. Ónda kobŭle su i ždrębat donęsle, a vŭli nŭsu nŭš. Vŭli smo sęmo ranŭli, othraŭti tęlice măle, ónda kăt su porăsli ónda su bíli vŭli, ónda smo j[e] vŭčili vozŭti i tăk dŭgo dŭk su se mălo rezsŭli da su bíli i tęški, i do pętnajst mętri, do hŭljadu pętsko kíl, ónda su se tŭ prŭdali tęži vŭli, tò je bíl prŭhod

zădruge i domačŭnŭstva, a ónda su se drŭgi vęc morăli býti na męsti jer tò nam je služŭlo za űbradu, za dřva, za sę, za pripelăti, i za dřva i za sęno i šęŭicu. Kăt se šęŭica poželă tò se kăj velŭš na rŭke žęlo. Ónda su se űni snŭpŭci dęlali ónda ajd pobŭraj tò i vŭzi na vršŭlnicu, vršŭlnicu je samo kădi gdŭ imăl vęlike vršŭlnice, tò smo znăli vŭzili vršŭt tu šęŭicu. Zatę su nam rabŭli i vŭli i kobŭle i za orăne. A za sętvu kukurŭzu smo na rŭku samo sęjali, ali tò sę, tò su išli i žęne i mŭži da su tò zakŭpăli tŭ kukurŭzu, nŭ bílo nikakvęga strŭja kę bi býl tò posęjal nęk sę na rŭke, posŭjaj jęn slŭk ónda ajde kŭpaj od jŭtra dŭ vęčera. [*Plugovi kakvi su bili, na volove ste orali?*] A na vŭlove smo űrali, da. A jŭš se[m] býl, sęmo űnaj dŭli lęme žęlezăn i čŭtalo, a grędal je býl dřveni i kulŭca su bíla dřvena, stęgna smo rękli űne rŭčke ză kăj se držălo. [*Kako su se dřva rušila, s čŭm*] Dřva, bíle su zęmlŭšne zăednice, zęmlŭšne ză[j]ednice su dăle [a]tăt, dřva, săko domačŭnŭstvo je po svŭji vlăšništvo dălo dřva, vlăšništvo je bílo podeľęne na osmŭne, ónda săt kŭliko si imăl, po osmŭni se tŭliko dřv dălo, săt ak si imăl jęnu osmŭnu dŭbil si na jęnu osmŭnu, ak si imăl vŭše osmŭn, na vŭše, ak si imăl mănje ot osmŭne dŭbil si mănje pŭti, u osmŭna su se dobivăla dřva za űgref. A kăj smo stăne dęlali tò smo păk ónda morăli delăti mŭlbu nă tu zăednicu, tò je býl űbor űte zęmlŭšne zăednice, ónda su űni odŭbrili tŭ grăžu da si, ak si išal kăkov stăn dęlat, ónda si dŭbil grăžu, tò si išal săm rŭšiti kăk kí űva dřva za űgref, tò si săm rŭšil. Tŭe bíla žăga, nŭ pŭla, žăga je bíla, na rŭke. Dvă smo morăli býti săki na jęn krăj, ónda smo vlękli i rŭšili stăbla. [*Koliko je trebalo da*

se jedno takvo drvo sruši] Više stâbl[o] je tò bîlo, trébalo da nam se je podmîrilo, bîlo je i vĕliki stâbli, a to pāk znâlo i strâšni bîti gdĕ su tĕ stârije šŭme bĭle tò se nĭ mōglo nĭ zrŭšiti nĕk je bĭlo trĕba optesĭvati prĭje da je tã žãga mōgla tò prepilĭti, prerĕzati. I ônda se tò sjĕni

zrŭšili, ônda se je na mâlo pōsĭle, grâne nãjprĭje ôkolo čĭstilo dōk je dĕšlo do stĕbla. A nĕka stĕbla su ostâla da nĭsu nĭkad ni, tãk na klōpu zrŭžena da nĭsu ni otpeljãna. Dōk sãt vĕc nōvĭje dōba, ônda vĕc ni nĭ bĭlo tãk, jer tã stãra šŭma se dãla prĭje posĕci da je mōgla mlãda rãstã, sãt vĕc zãdnje vrĕme su bĭle òve mlãje šŭme da nĭ tãk bĭlo ni vĕliki ni debĕli stâbli. [*Je li se ložilo još s čim osim s drvima, je li se znalo baciti i onoga od kukuruze...*] Kalsŭnci, tò se nĭ bãcilo tò se je sĕ spalĭlo, tò su bĭli kasŭnci od kukurŭze, tò smo na rŭke sve lupĭli, perušina vŭčem je bĭl. Tò je sĕ kukurŭza tĕgala ĭsto na rŭke na pōlu ônda se tò vozĭlo kōše, imãli smo plĕtene kōše na kōli, ônda se vŭte kōše na pōlu metãlo, ônda se to dipelãlo domōv po dãnu jer se cĕli dãn tĕgalo i dipelãlo. Ônda vĕčer kãt je bĭl sãv pōsal dōma oko blãga i sĕga, ônda smo pāk perušãli. I vĭš i tò je bĭlo jĕni zanĭmanje, ônda se na vĕk znâlo nãs sabrãti vĭše ônda je bĭlo i pĕsme i pĕvãna i tò je bĭla jĕna zabãva, i tò je prĭlično dŭgo u jĕsen i potrajãlo. Ônda se tã pāk kukurŭza mĕtala na hĭže, nĭ na tãvan, nĕk na ĭže smo govōrili. Tōplĭna bĭla od sōbe ônda se gōri tã kukurŭza sušila da se nĭ skvãrila. [*Rekli ste ne na tavan nego na hižu, što to nije bilo isto*] Dãnas se vĕlĭ tãvan, prĭje smo rĕkli smao na hĭžu, tãvan je dãnašnja rĕč, a za ônda je bĭla samo na hĭži je bĭla kukurŭza. Ni bilo još ni kukuružnãka ni nĭgdĭ nĭš, nĕgo smo na hĭžu metãli kukurŭzu tŭ. To su bĭli ôpet kãbli i posŭde [*Kako ste rekli?*] Kãbli... Drŭgo nĭ bĭlo posŭd nĕk su ti kãblĭci bĭli kŭm se tò metãlo i izdigãlo gōri na rŭke na hĭžu. A na hĭžu su pāk bile lôtre, šĕnge narĕjene kãj se tò pāk snimãlo i lupĭlo.

Karta kajkavskog narječja

Slika 1: Karta kajkavskog narječja (M. Lončarić, *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.)